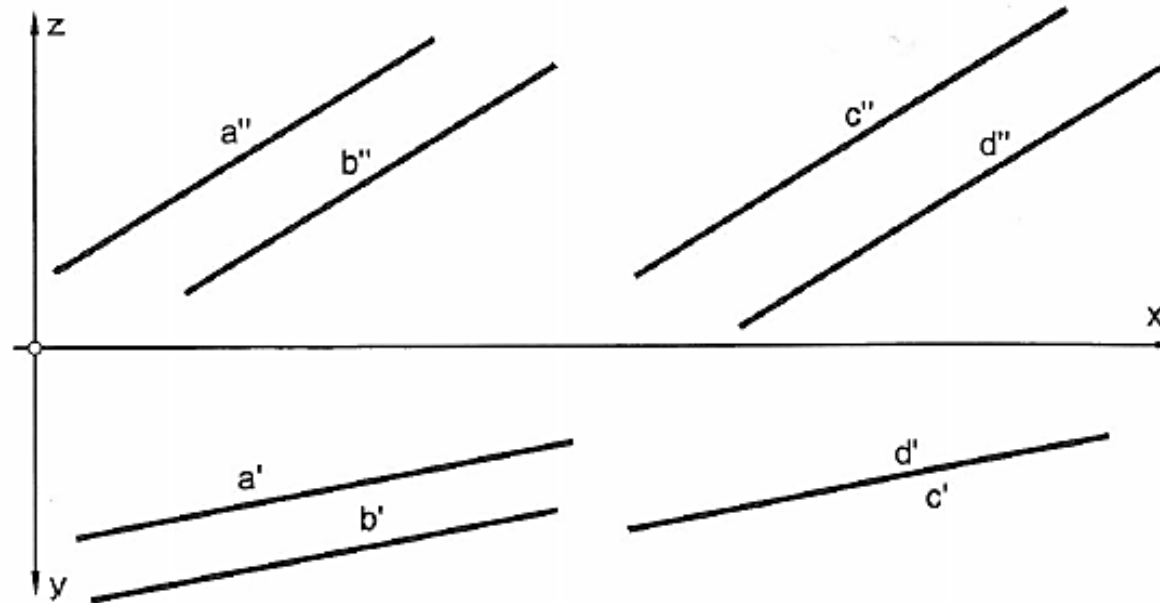

Međusobni položaj dvije prave u prostoru

a) Prave su paralelne $a \parallel b \Rightarrow a' \parallel b'$ i $a'' \parallel b''$

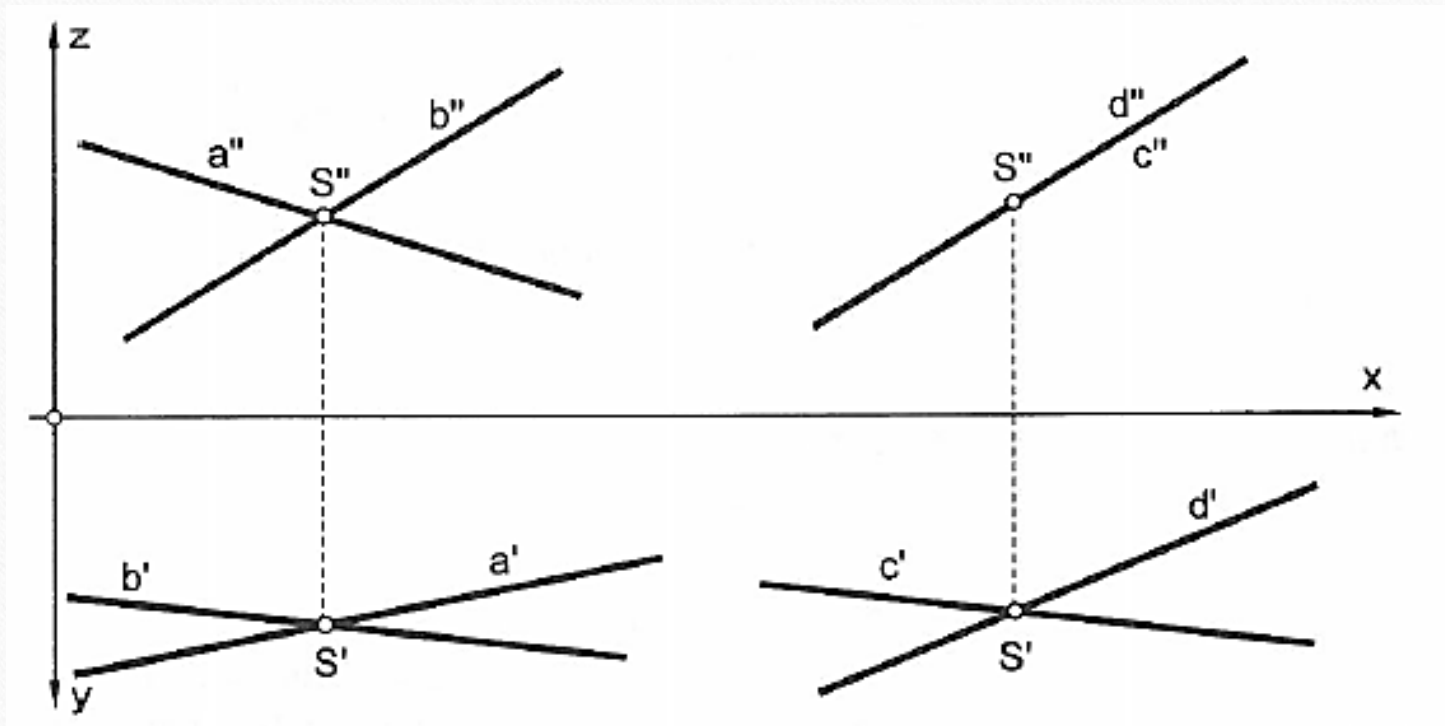
U zavisnosti od položaja pravih, projekcije dvije paralelne prave na jednu ravan mogu biti: dvije paralelne prave, jedna prava ili dvije tačke.

Projekcije paralelnih pravih

b) Prave se sijeku $a \cap b = \{S\}$

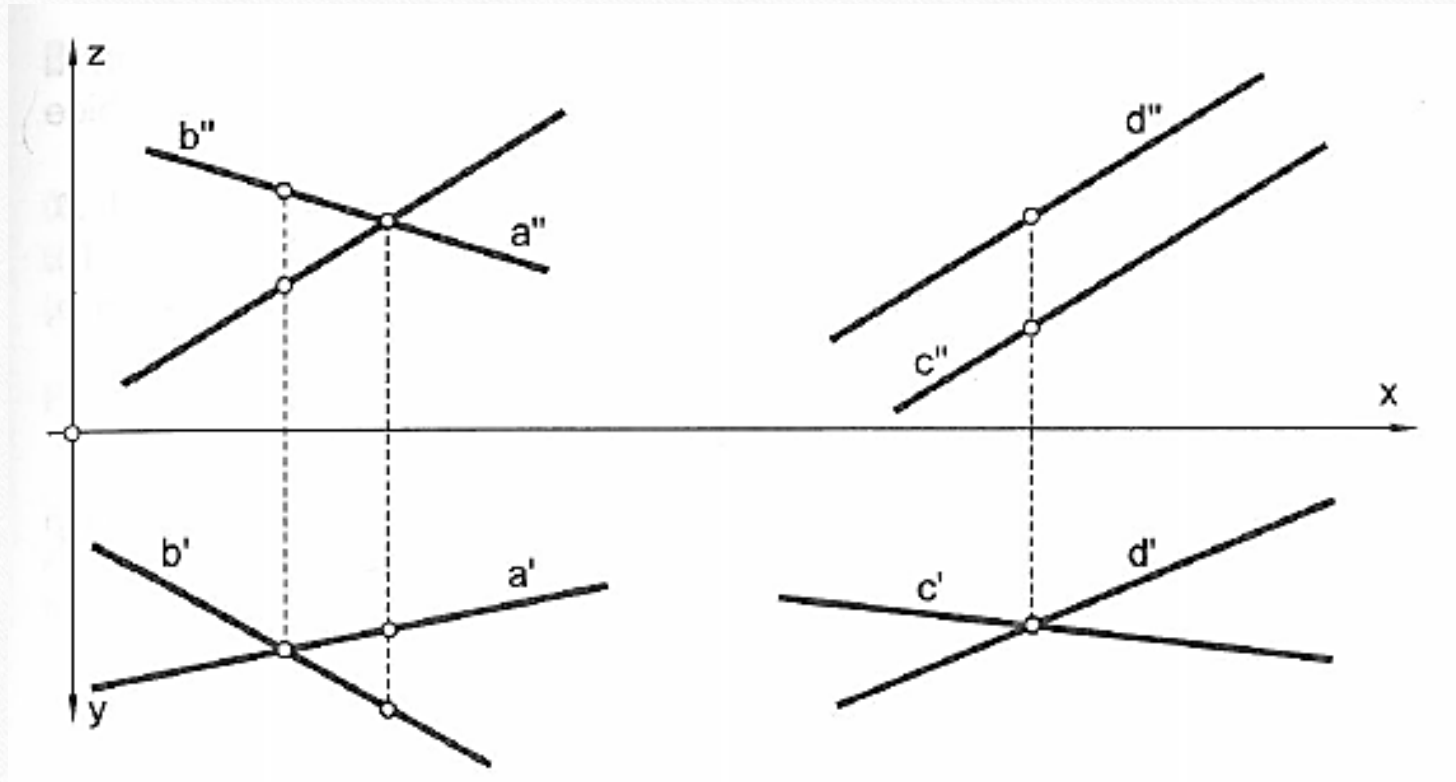
Presječna tačka S mora ležati na obe prave, što znači i na njihovim projekcijama. Projekcije S' i S'' se nalaze na istoj ordinali.

Projekcije pravih koje se sijeku

c) Prave mimoilaze

Mimoilazne prave ne leže u istoj ravni, pa nemaju zajedničku tačku. Presjek prvih i drugih projekcija nije na istoj ordinali.

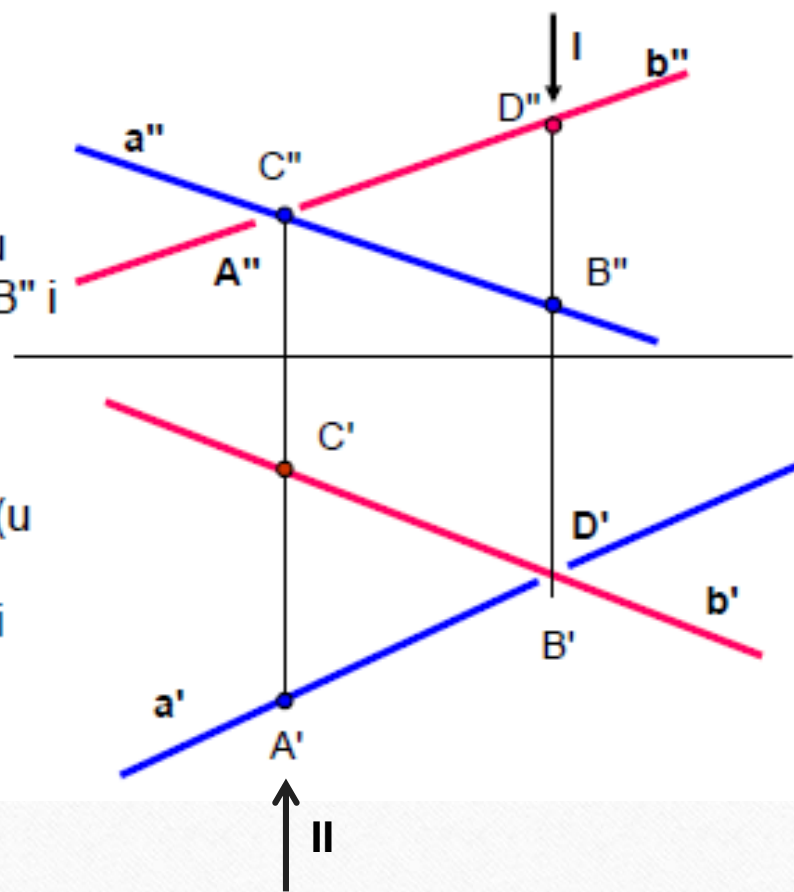

Projekcije mimoilaznih pravih

Vidljivost mimoilaznih pravih:

Vidljivost u prvoj projekciji se dobija posmatranjem druge projekcije i obrnuto. Posmatranjem odozgo dobijamo prvu projekciju i pošto je D'' bliža posmatraču biće zaklonjena B'' i pošto je D na pravoj b biće vidljiva b' . Vidljivost u drugoj projekciji odredimo analizom tačaka A i C . Druga projekcija se dobije kao pogled sprijeda (u pravcu strelice II). Tačka A' je bliža posmatraču (dalje je od x ose) i pošto leži na pravoj a , znači da je vidljivo a'' i A'' .

Primjer: U sve tri projekcije prikazati prave a i b i utvrditi u kakvom su međusobnom odnosu. Da li sijeku ili mimoilaze?
 $a = [A(1, 2, 0), B(9, 4, 6)]$, $b = [C(4, 5.5, 4), D(7, 1, 1)]$.

PROJEKCIJE RAVNI

- **Određenost ravni**

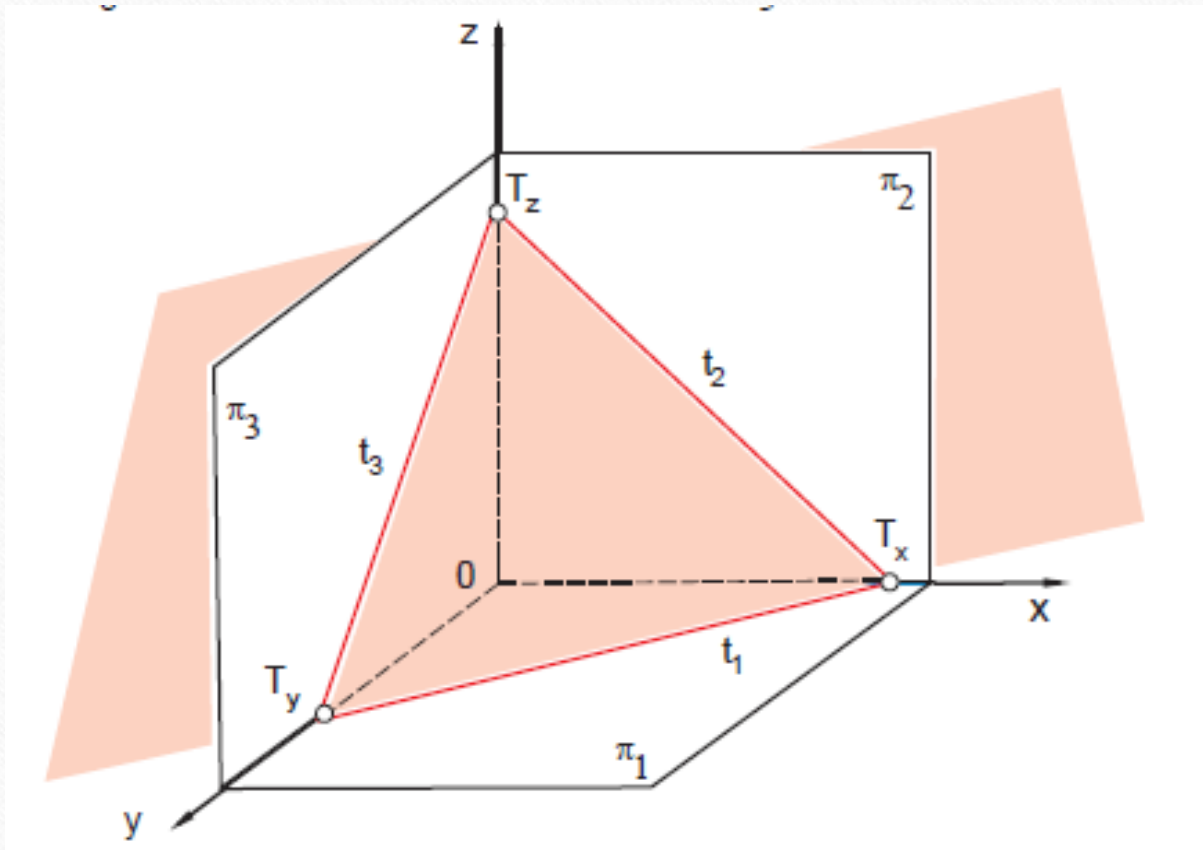

- Ravan je određena sa:
  - a) tri različite nekolinearne tačke
  - b) dvije prave koje se sijeku
  - c) dvije paralelne prave
  - d) pravom i tačkom van nje

Da bi se mogao uočiti položaj ravni u prostoru umjesto projekcija svih tačaka ravni, prikazuju se samo njeni tragovi.

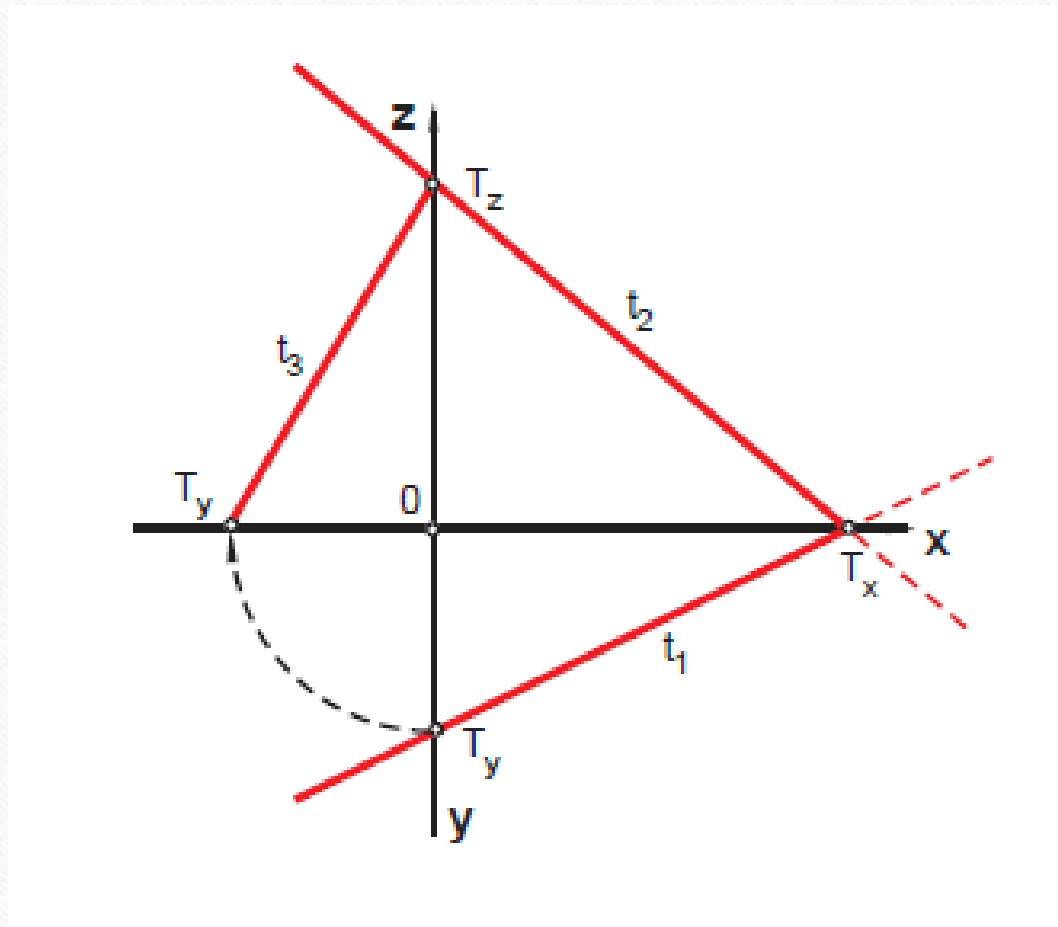
Trag ravni je presječna linija između zadane ravni i projekcijske ravni. Ravan τ koja nije u spec. položaju siječe projekcijske ravni π_1 , π_2 i π_3 po tragovima t_1 , t_2 i t_3 redom.

Tačke T_x , T_y i T_z su osni tragovi ili osni prodori i one čine koordinate ravni. $\tau (T_x, T_y, T_z)$

Ravan je potpuno određena sa dva traga. Jer na dva traga leže sva tri osna prodora.

Ravan u ortogonalnim projekcijama

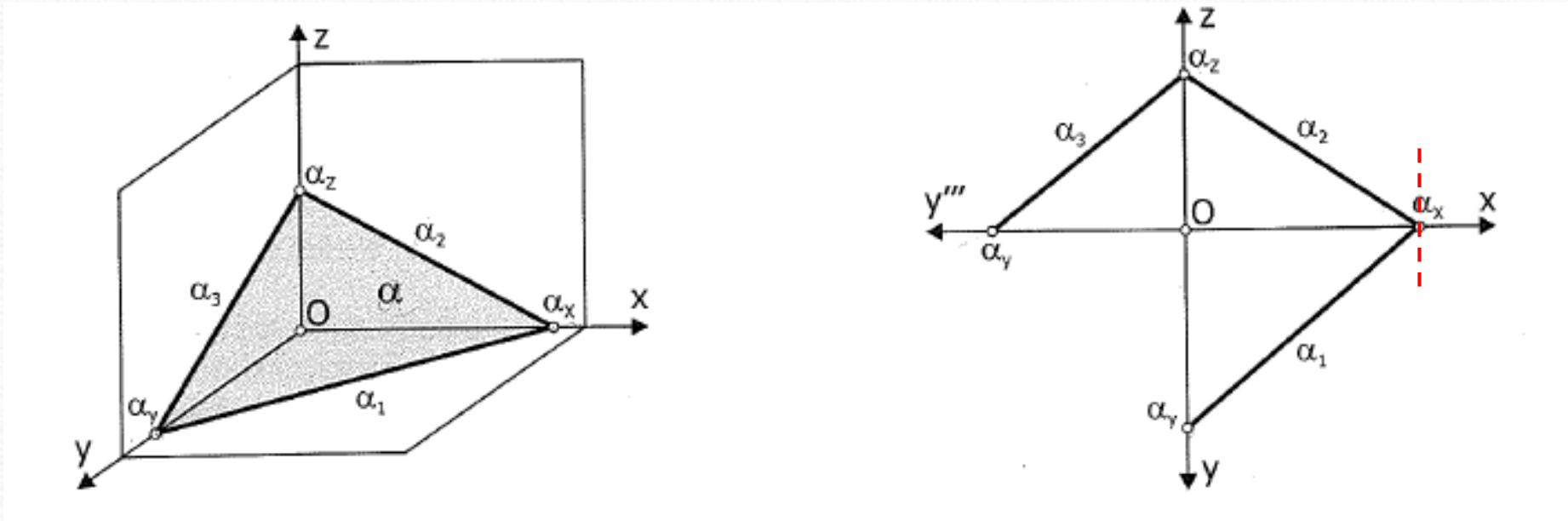

$t_1' = t_1$, t_1'' leži na x -osi, a t_1''' na y -osi.

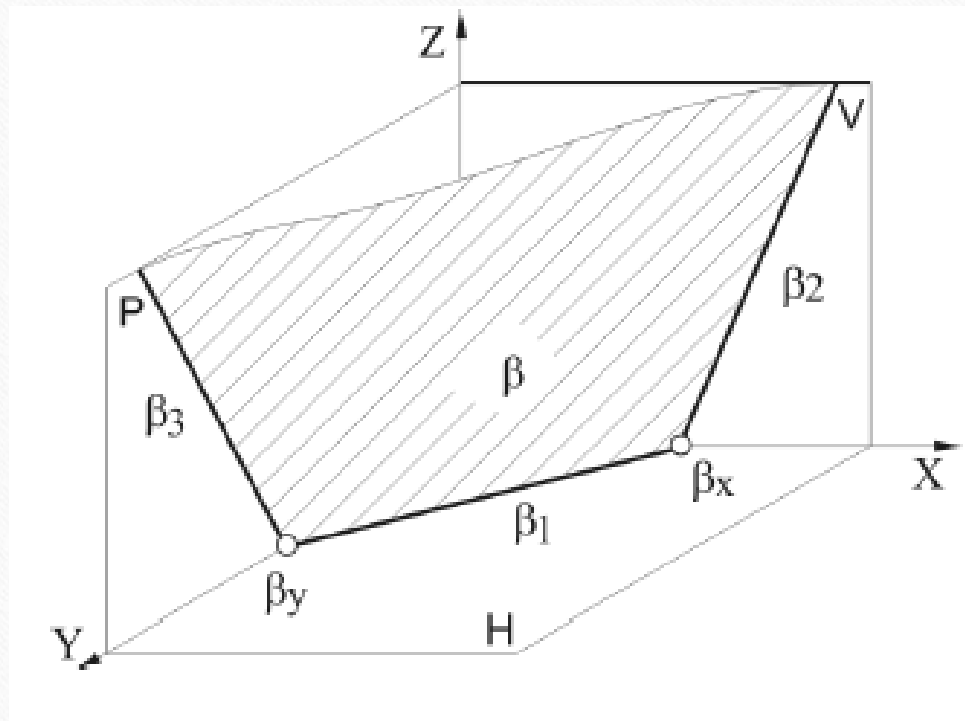

Vrste ravni

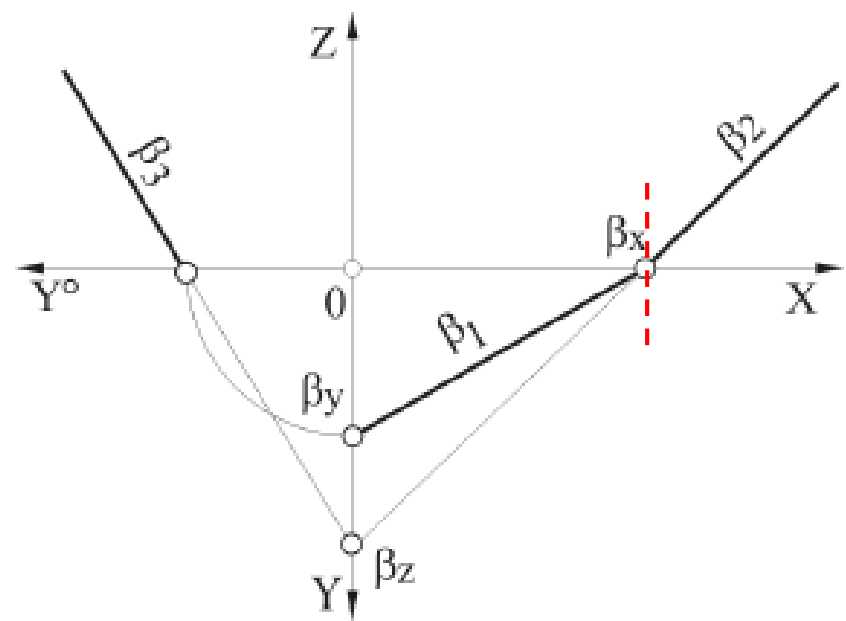
Zavisno od položaja ravni u prostoru tragovi mogu biti **konvergentni** i **divergentni**.

Proizvoljna ravan sa konvergentnim tragovima

Proizvoljna ravan sa divergentnim tragovima

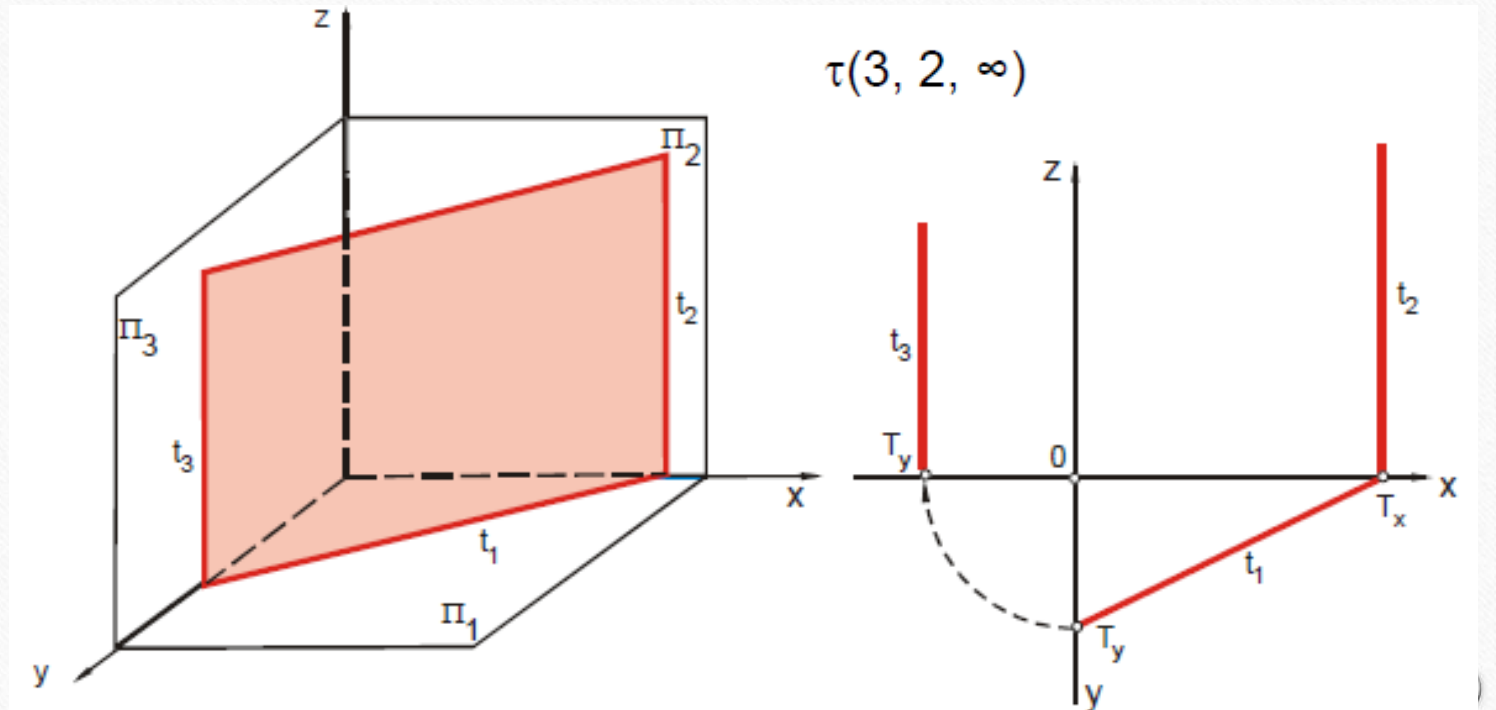
Ugao između prvog i drugog divergentnog traga je veći od 90°

Ravan u specijalnom položaju

Ravan je u specijalnom položaju ako je paralelna ili okomita na projekcijskim ravnima. Ravan koja je okomita na projekcijsku ravan naziva se **projektna ravan**. Razlikuje se prva, druga i treća projektna ravan.

Prva zračna (projektna) ravan
je okomita na π_1
 $\tau (T_x, T_y, \infty)$

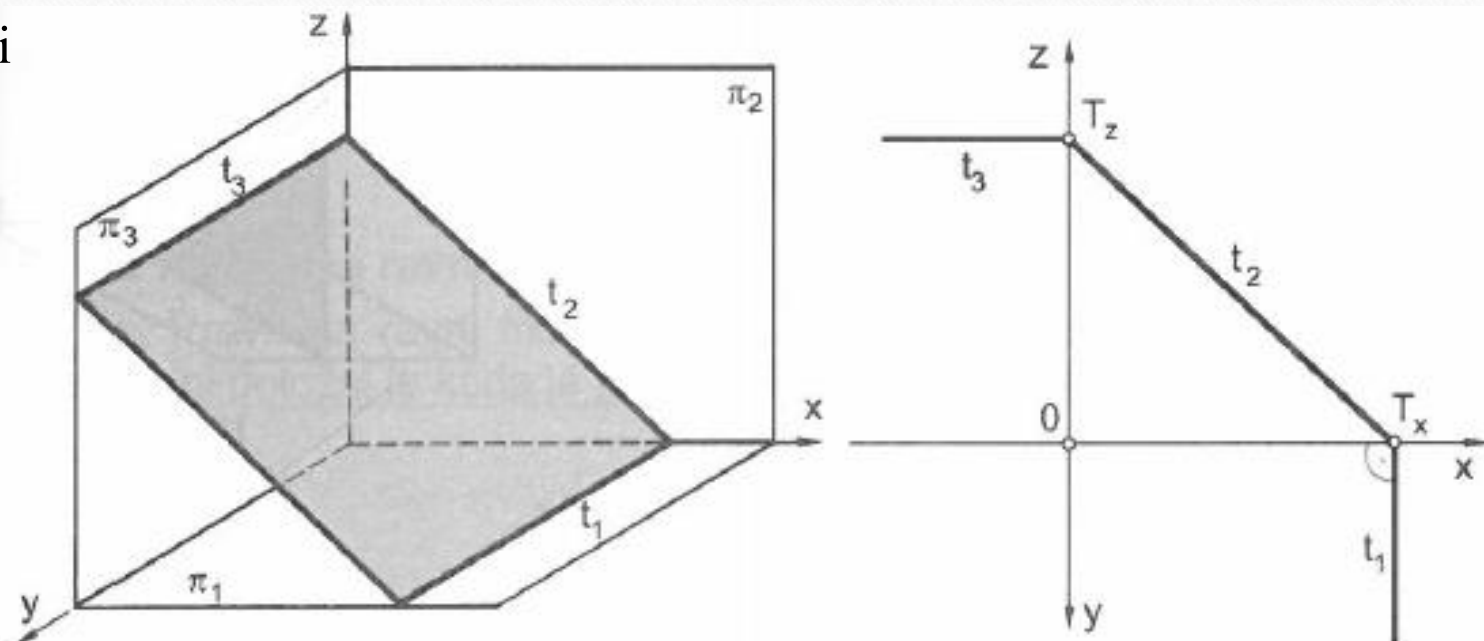
Sve što je u prvoj zračnoj ravni
ima tlocrt (prvu projekciju) na
prvom tragu t_1 .

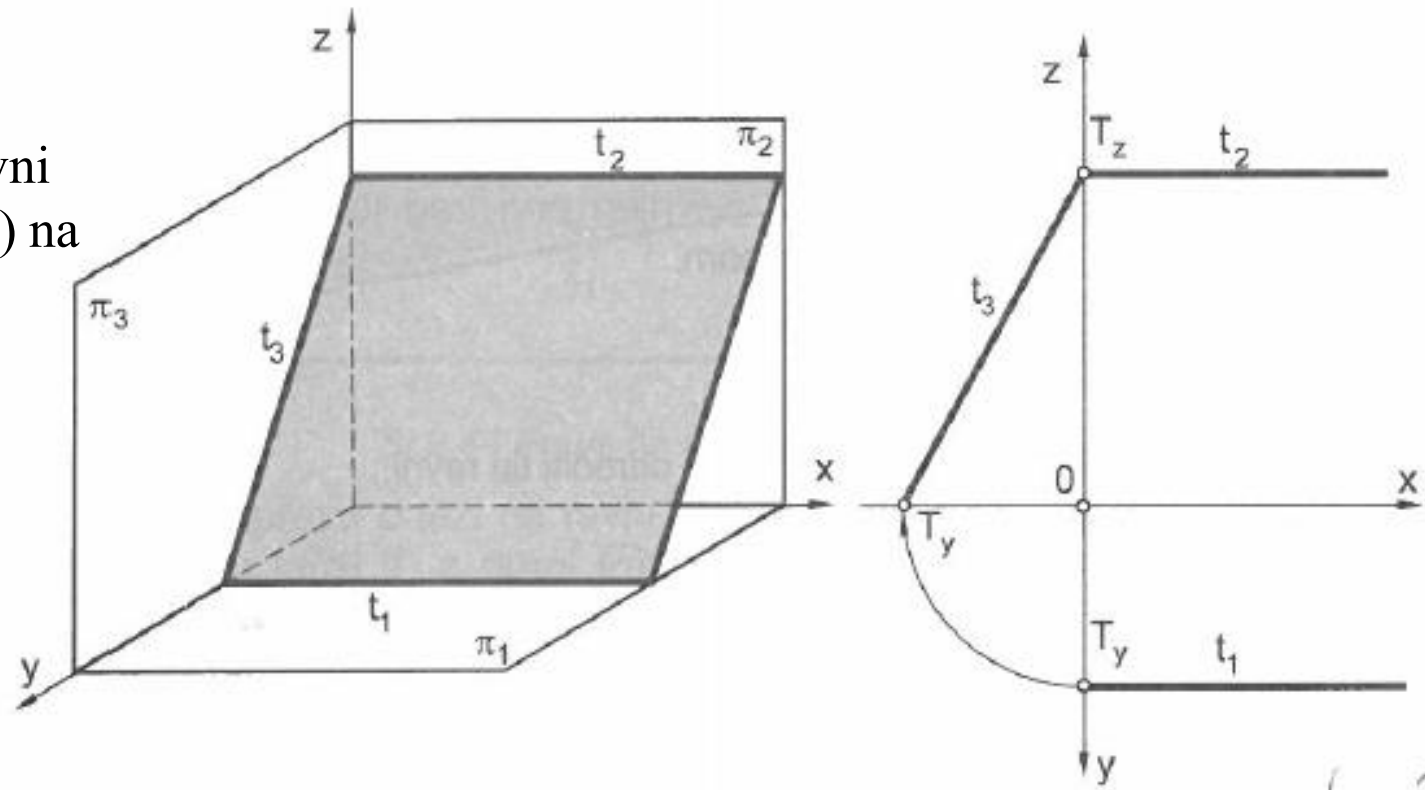
**Druga zračna (projektana)
ravan je okomita na π_2
 $\tau (T_x, \infty, T_z)$**

Sve što je u drugoj zračnoj ravni
ima nacrt (drugu projekciju) na
drugom tragu t_2 .

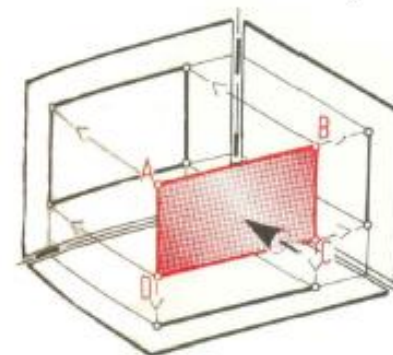
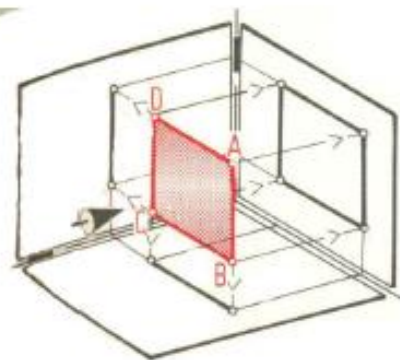
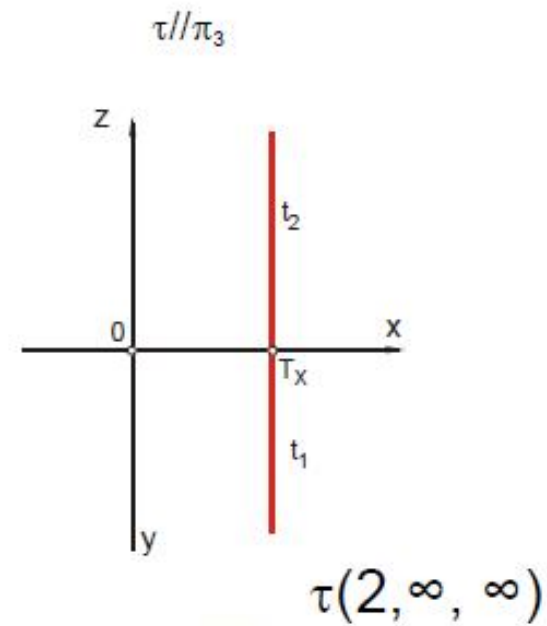
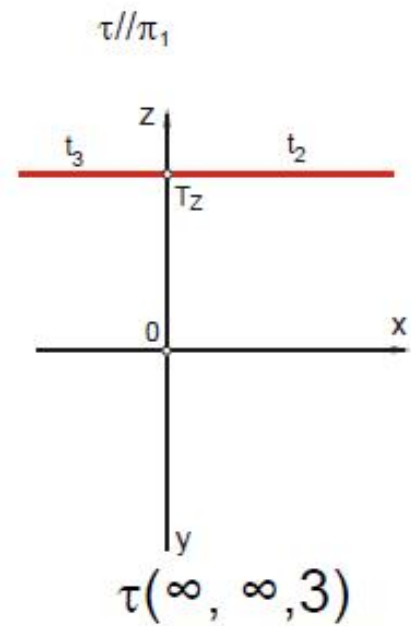
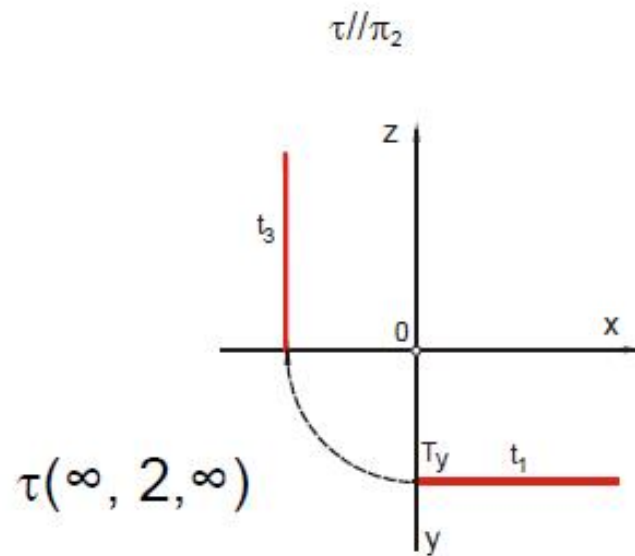

**Treća zračna (projektna)
ravan je okomita na π_3
 $\tau (\infty, T_y, T_z)$**

Sve što je u trećoj zračnoj ravni
ima bokocrt (treću projekciju) na
trećem tragu t_3 .

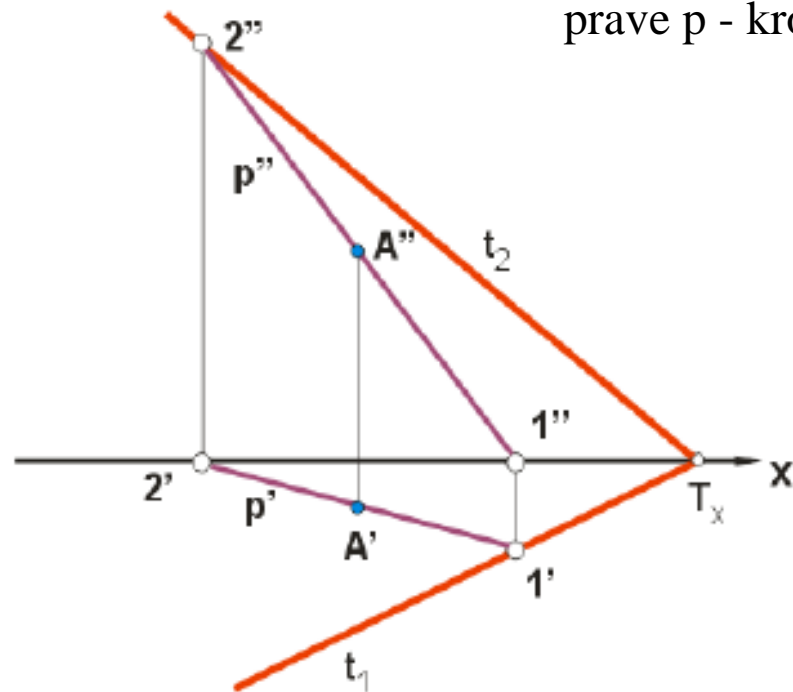
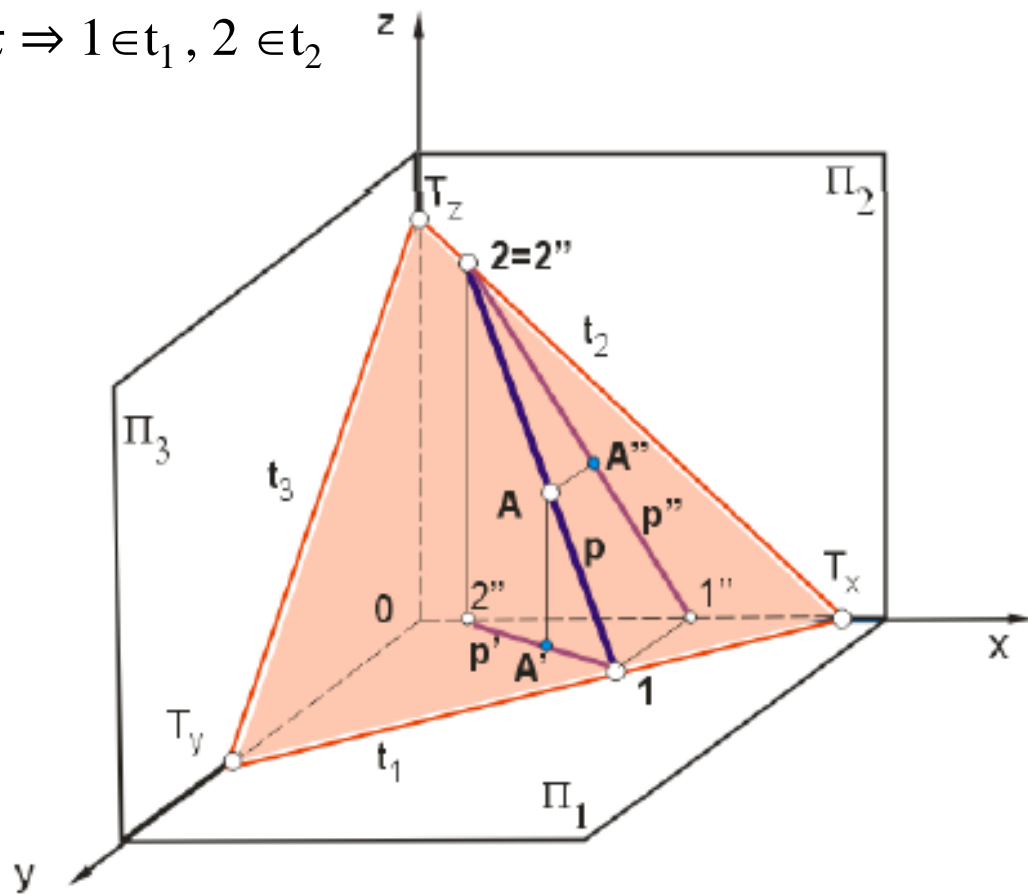
Ravni paralelne sa projekcijskim ravnima

TAČKA I PRAVA U RAVNI

$p \in \tau \Rightarrow 1 \in t_1, 2 \in t_2$

$1' = 1$ – prvi prodor prave
 p - kroz ravan H

$2'' = 2$ – drugi prodor
 prave p - kroz ravan F

Prava u ravni može biti u proizvoljnom i specijalnom položaju. Prava je u specijalnom položaju ako je paralelna sa tragom ili okomita na trag.

Prava leži u ravni ako su njeni prodori kroz projekcijske ravni na tragovima te ravni.

Ako je tačka A u ravni onda je ona i na svakoj pravoj koja je u ravni, a prolazi tom tačkom.

Specijalne prave u ravni

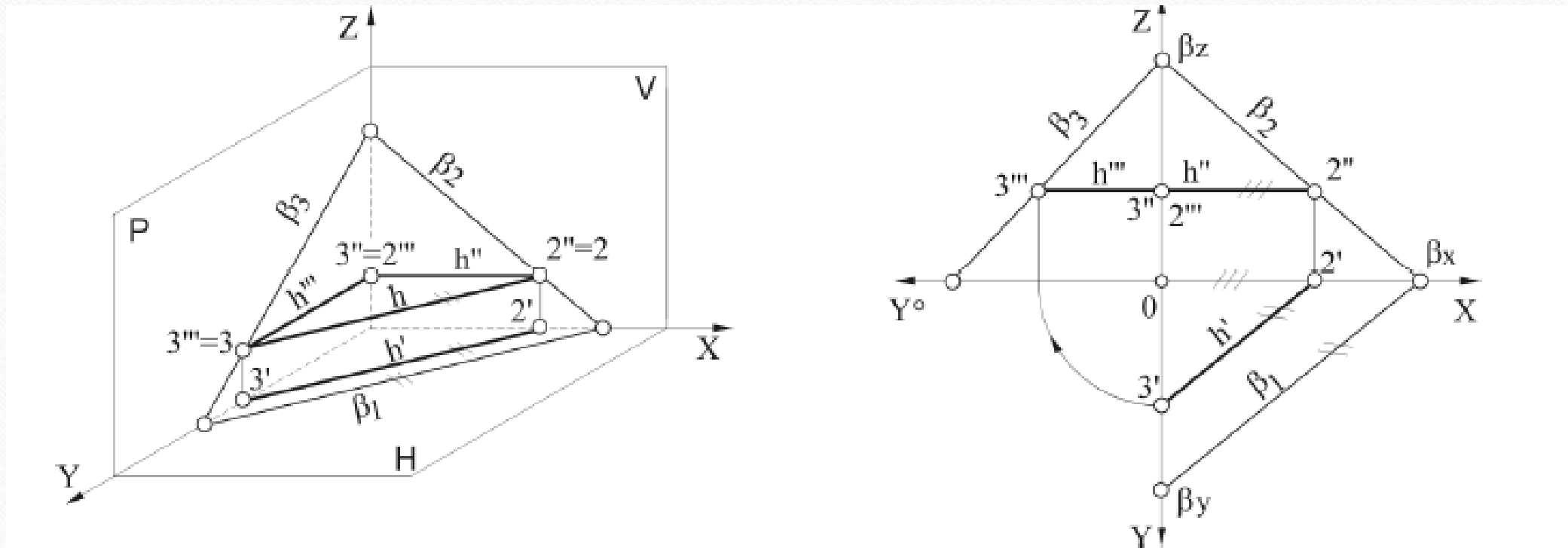
Specijalne prave u ravni su one prave koje su paralelne ili upravne na tragove ravni.

Prava koja je u ravni i paralelna sa jednim tragom naziva se **SUTRAŽNICA**.

Prava koja je u ravni i upravna na jedan trag ravni naziva se **NAGIBNICA**.

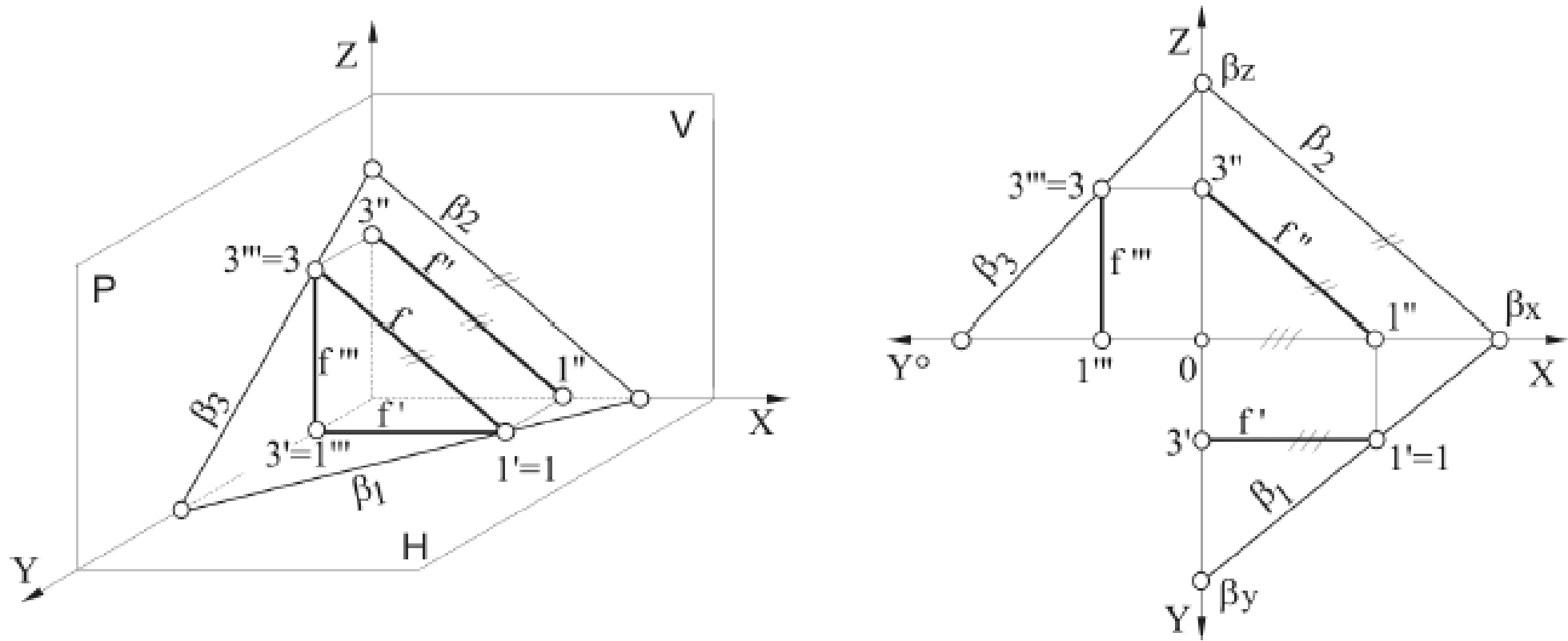

Prva sutražnica **horizontala – h** paralelna je sa prvim tragom t_1 , a to znači da je paralelna sa ravni π_1 , pa joj je druga projekcija h'' paralelna sa x – osom, a treća h''' sa y-osom.

**h' je paralelna sa prvim
tragom**

Druga sutražnica **frontala** – **f** paralelna je sa drugim tragom t_2 , a to znači da je paralelna sa ravni F, pa joj je prva projekcija f' paralelna sa x – osom, a treća f''' sa z-osom.

**f'' paralelna sa drugim
tragom**

Treća sutražnica **profila – p** paralelna je sa trećim tragom t_3 , a to znači da je paralelna sa ravni π_3 , pa joj je prva projekcija p' paralelna sa y – osom, a druga p'' sa z -osom.

Kada treba odrediti projekcije tačke u ravni najjednostavnije je koristiti sutražnice.

Primjer: Data je ravan τ (4, 5, 6). Odrediti ordinatu z tačke $A(2, 1, ?)$ koja leži u ravni τ :

- a) pomoću horizontale
- b) koristeći frontalnu zadate ravni
- c) Odrediti y i ordinatu tačke $B(-1, ?, 5.5)$ koja leži u datoj ravni
- d) Odrediti tačke prodora prave $p=AB$ kroz projekcijske ravni

